Jaarplan PublicSpaces 2024

Inhoud

1 Inleiding....2
1.1 Visie en missie....3
1.2 Het manifest....4
2 Werkprogramma 2024....5
2.1 Operationele lijn 1: Bewustzijn vergroten en netwerk uitbreiden....6
2.1.1 Communicatie & campagnes....6
2.1.2 PublicSpaces Conferentie....7
2.1.3 Partnerbijeenkomsten, events en regionale meetups....8
2.1.4 Public Values Internet Show....9
2.1.5 Politiek & beleid....9
2.1.6 Netwerk uitbreiden....10
2.2 Operationele lijn 2: De transitie faciliteren....11
2.2.1 De Digitale Spoelkeuken....11
2.2.2 De Digitale Hersenspoeling....13
2.2.3 De Digitale Spoelkeuken – De Vragenlijst....13
2.2.4 De Digitale Spoelkeuken – De Kennisbank....14
2.2.5 De Digitale Spoelkeuken – De Badge....14
2.2.6 De Vraagbaak....15
2.2.7 De Proefkeuken....15
2.3 Operationele lijn 3: Onderzoeken en bouwen....15
2.3.1 PubHubs....16
2.3.2 Fediverse ActivityClub....16
2.3.3 Professional Doctorate onderzoek....17
2.3.4 Waardenwoordenboek....17
2.3.5 Verkenning Keurmerk....17
2.3.6 Display Europe....18
2.3.7 Proof of Provenance....18
3 Internationaal....18
4 Organisatie....19
4.1 Netwerkfunctie en mobiliseren van partners....19
4.2 Team uitbreiding, professionalisering en zelforganiserend vermogen....20
5 Business development en fondsenwerving....21
6 Financiën....22
6.1 Vooraf....22
6.2 Jaarrekening....22
6.3 Begroting....24
Colofon....25
BIJLAGE - Verklarende begrippenlijst....26

1 *Inleiding*

Voor u ligt alweer het zesde jaarplan van de Stichting PublicSpaces. Sinds de oprichting, in 2018, heeft de organisatie zich bijzonder snel ontwikkeld. Volgens de kalender is PublicSpaces een kleuter, maar qua gedrevenheid, motivatie en effectiviteit toont het zich een jonge en idealistische volwassene.

Die ontwikkeling is niet alleen te zien in de interne organisatie, die gestaag professioneler wordt: het afgelopen jaar hebben we onze eigen administratieve systemen ingericht, een financieel manager ingehuurd, en zijn we werkgever geworden. Maar ook onze aanpak en ons denken worden steeds volwassener. We hebben beter en diepgaander zicht op de problemen die de dominantie van Big Tech veroorzaakt, en op de rol die overheden, maatschappelijke organisaties en individuen kunnen spelen om deze problemen te helpen oplossen. De instrumenten die we ontwikkelen raken steeds meer toegespitst.

Daarnaast is de politiek wakker geworden: zowel in de Tweede Kamer als bij diverse ministeries (BZK, OCW) beschikt PublicSpaces over goede contacten, wat resulteert in een breed gedragen politieke- en beleidsagenda die voor een belangrijk deel overeenkomt met die van PublicSpaces.

Met meerjarige financiële ondersteuning vanuit een aantal vaste fondsen (Adessium Foundation, het ministerie van BZK), gelden vanuit onze partners en projectfinanciering krijgen we geleidelijk wat meer armslag.

We hebben in veel opzichten de wind mee, maar de uitdaging die we zijn aangegaan is er niet kleiner op geworden. Er is nog steeds een enorme hoeveelheid werk te verzetten; veel meer dan het kleine PublicSpaces aankan. Deze uitdaging delen we met onze partners. Daarom is onze netwerkbenadering zo belangrijk, waarop we later in dit jaarplan zullen terugkomen. De rol van PublicSpaces is faciliterend: wij helpen andere organisaties in hun transitie, en daartoe doen we onderzoek, leveren we hulpmiddelen, en mobiliseren we publiek en politiek.

In dit jaarplan leest u hoe we dat in 2024 denken te gaan doen, welke middelen we daarvoor inzetten, en welke prioriteiten we stellen. We richten ons hierbij op bestaande en potentiële partners van PublicSpaces, financiers en beleidsmakers, donateurs, ambassadeurs en alle geïnteresseerden in de waardengedreven digitale transitie. Om de terminologie te verhelderen hebben we in de bijlage een verklarende woordenlijst bijgevoegd.

1.1 *Visie en missie*

Het begrip 'strategische autonomie' lijkt in de mode te zijn. Zowel in Europa als in Nederland hanteren politieke partijen, van links tot rechts, dit begrip om aan te geven hoe nodig het is dat we onze afhankelijkheid van partijen buiten Europa verminderen. Dat gaat van onze grondstoffenvoorziening tot de landbouw, medicijnen, cultuur, en, in toenemende mate, onze digitale infrastructuur.

We zien hoe Europa zijn traditionele waarden probeert te handhaven temidden van actoren die zich richten op het verkrijgen van maximale aandeelhouderswaarde en daarbij belangrijke publieke waarden maar al te vaak uit het oog verliezen of ondergeschikt verklaren. Europa probeert daarbij steeds meer de eigen broek op te houden en de afhankelijkheid van buitenlandse partijen te verkleinen. De afhankelijkheid van Big Tech is problematisch op verschillende gronden

1. *verdienmodellen gebaseerd op de exploitatie van persoonlijke gegevens en de beïnvloeding van gebruikers richting adverteerders, om hun producten te kopen, op politieke partijen te stemmen en geïnteresseerd nieuws te consumeren;*
2. *het gebruik van ICT ingericht naar de wens van de leverancier in plaats van mensgericht;*
3. *leveranciersafhankelijkheid;*
4. *wegvloeien van miljarden naar niet-Europese internetgiganten en*
5. *belastingontwijking via ingenieuze financiële constructies.*

Bekend is ook dat verschillende internetgiganten zich hierbij niet aan Europese wet- en regelgeving houden, zoals die van de bescherming van persoonsgegevens.

Ook het Nederlandse overheidsbeleid is gericht op het vergroten van de soevereiniteit. In het digitale domein ondersteunt PublicSpaces deze inspanningen met haar eigen benadering, die gestoeld is op wetenschap, activisme, lobbyisme, en het leveren van praktische handvatten aan partijen die een transitie naar een schoner internet willen inzetten.

Wij richten ons daarbij primair op de publieke sector. Wij vinden dat daar een belangrijke verantwoordelijkheid ligt. Publieke organisaties gebruiken in hun bedrijfsvoering vaak digitale instrumenten die worden geleverd door derden; dat is marktwerking uiteraard, en niet op voorhand verkeerd. Maar het is wel verkeerd als die instrumenten effecten hebben op het publiek belang die haaks staan op de opdracht van die publieke organisaties. Het is begrijpelijk dat scholen in de verleiding komen om 'gratis' aangeboden Chromebooks ter beschikking te stellen aan de kinderen, maar dat is minder geschikt om daar kinderen

digitale geletterdheid mee bij te brengen – vooral omdat de kans groot is dat de data van deze kinderen, hun ouders en hun onderwijzers bij Alfabet terechtkomen.

Dat geldt, mutatis mutandis, voor publieke omroepen die op YouTube, Instagram en Facebook hun programma's promoten, voor festival-organisaties die tickets verkopen via Amerikaanse commerciële partijen, en voor zorginstellingen die hun patiëntendossiers op een Amerikaanse cloud opslaan.

Voor PublicSpaces betekent strategische autonomie dat we in de publieke sector in staat zijn om onze publieke opdracht uit te voeren zonder daarbij afhankelijk te zijn van partijen die die opdracht in de weg staan. Onze gedeelde missie daarbij is:

> *PublicSpaces onderzoekt, bouwt en faciliteert de transitie naar een internet gebaseerd op publieke waarden. Daartoe vormt het een gemeenschap van partijen die samenwerkt aan een digitaal ecosysteem dat het publieke belang dient.*

We blijven daarbij onze drie operationele lijnen handhaven:

1. *de bewustwording omtrent het probleem vergroten door het netwerk uit te breiden en te verdiepen, veel te communiceren, en events te organiseren;*
2. *de transitie faciliteren met instrumenten als de Digitale Hersenspoeling, de Digitale Spoelkeuken, de Kennisbank, en de Badge en*
3. *alternatieve toepassingen en frameworks te onderzoeken en (helpen) ontwikkelen.*

1.2 *Het manifest*

Sinds 2019 is het manifest waarin PublicSpaces zijn kernwaarden heeft vastgelegd, niet gewijzigd. Zo hoort het ook; het manifest is onze leidraad op basis waarvan we werken en het netwerk opbouwen. Maar de wereld verandert snel en het begint te wringen dat enkele waarden niet of onvoldoende worden gerepresenteerd door ons manifest.

Daarom organiseerden we in 2023 een co-creatieworkshop waarin we mogelijke toevoegingen hebben besproken:

- *diversiteit, representatie en inclusie, van groot belang tijdens digitale transities om ervoor te zorgen dat iedereen meetelt en iedereen moet kunnen meedoen*
- *de impact van de digitalisering op de ecologische duurzaamheid van onze planeet;*
- *de sociale duurzaamheid ofwel het bijhouden of verbeteren van het welzijn van mensen nu en van toekomstige generaties, binnen de grenzen van onze planeet.*

In de meest recente versie van de Spoelkeuken vragenlijst hebben we enkele vragen opgenomen waarmee we kunnen proefdraaien met de operationalisering van deze waarden. De antwoorden tellen nog niet mee in de score, maar zo doen we al wel ervaring op met het praktisch toepassen van deze nieuwe waarden in onze transitiemethodiek. In de loop van 2024 verwachten we een nieuwe tekst te kunnen voorleggen voor goedkeuring aan bestuur en partners.

Illustratie 1: De publieke waarden uit het manifest anno 2023

2 Werkprogramma 2024

Om de missie te realiseren werkt PublicSpaces langs drie operationele lijnen. Deze lijnen vullen elkaar aan en versterken elkaar:

1. *Wij versterken de* **bewustwording** *rondom de problemen met Big Tech, maar maken ook duidelijk dat we een transitie in gang kunnen zetten. We vertellen het verhaal met inspirerende voorbeelden en zetten koplopers in de schijnwerpers. We bouwen een* **partnernetwerk** *in Nederland en cultiveren internationale netwerken om krachten te bundelen, kennis te delen en elkaar te ondersteunen.*
2. *Wij* **faciliteren de transitie** *naar het internet met publieke waarden. Dat betekent dat we publieke organisaties ondersteunen en stimuleren om hun eigen digitale omgeving in te richten op een manier die correspondeert met de waarden in het PublicSpaces manifest. Waar zo'n inrichting niet goed mogelijk is, identificeren wij lacunes en stimuleren we bouw en onderzoek.*
3. *Wij onderzoeken het aanbod van relevante applicaties en hun onderliggende technologieën, en faciliteren de bouw van applicaties. Doordat wij kennis hebben van de markt en van de behoeften, zien we ook snel waar de markt tekort schiet. Door dat inzicht kunnen we, PublicSpaces met de partners samen, gericht* **onderzoek** *doen naar geschikte technologieën, en samenwerking coördineren die gericht is op* **ontwerp en bouw** *van specifieke applicaties.*

Binnen deze drie lijnen hebben we verschillende concrete doelen gedefinieerd die deels zijn ondergebracht bij lopende projecten en/of nog te verwerven fondsen. We vragen u dit werkprogramma te lezen als een uitnodiging om hieraan actief bij te dragen, om het samen op te pakken en actief te helpen om deze activiteiten te realiseren.

Het is belangrijk om te melden dat niet al deze projecten reeds zijn gegarandeerd van financiering. Waar deze garantie nog niet aanwezig is, zullen we dat melden en zijn het eerder ambities die we uitspreken dan projecten waarvan uitvoering al vast staat.

Illustratie 2: Operationele lijnen met activiteiten diagram

2.1 *Operationele lijn 1: Bewustzijn vergroten en netwerk uitbreiden*

We stellen ons ten doel het bewustzijn van het belang van publieke waarden in het digitale ecosysteem te vergroten. We werken hieraan op verschillende niveaus:

1. *communicatie via de website, sociale netwerken en die van partners;*
2. *het organiseren van evenementen,*
3. *contact en coördinatie met politieke partijen en beleidsmakers en*
4. *de uitbreiding van ons netwerk.*

2.1.1 Communicatie & campagnes

Er zijn een paar koplopers die echt proberen stappen te zetten in de transitie naar een schonere digitale bedrijfsvoering. De Nederlandse overheid is sinds dit jaar op Mastodon te vinden, gemeenten als Amsterdam, evenals de NPO (voor de omroepen) en SURF (voor het hoger onderwijs). KB en VPRO hebben Google Analytics vervangen door Mastodon. En zo

zijn er meer voorbeelden. Maar voor velen blijkt deze transitie lastig te realiseren en ontbreekt de juiste kennis. Onze communicatie zal dit jaar beter aansluiten op deze observatie. Zij heeft het doel om partners en andere organisaties te inspireren, enthousiasmeren en informeren. Onjuiste overtuigingen zullen moeten worden ontkracht en pioniers zullen het woord moeten verspreiden.

Deels zullen we dat doen in artikelen op de website, met relevante, actuele en inspirerende verhalen, waarin we uitleg en voorbeelden van digitale, publieke alternatieven presenteren. Zo willen we partners en anderen inspireren en helpen.

Om die lastige boodschap nog beter over te brengen, zijn we in 2023 gestart met het herontwerp van de website. Hij moet aantrekkelijker, moderner en gebruiksvriendelijker worden. We verwachten in 2024 een uniforme look & feel kunnen presenteren op de belangrijkste landingspagina's en de verschillende subsites (conferentie, spoelkeuken). Hierop zullen we ook de interactie met het wereldwijde sociale netwerk Fediverse vergemakkelijken.

Van dit Fediverse netwerk maken we natuurlijk veel gebruik, want: practice what you preach. Het Fediverse is het bredere decentrale netwerk waar verschillende sociale netwerken deel van uitmaken. Sinds 2021 draait PublicSpaces haar eigen Mastodon en PeerTube servers; daaraan zijn afgelopen jaar diverse andere Fediverse-servers toegevoegd. We gaan meer de interactie aan op dit netwerk en proberen ook anderen de helpende hand toe te steken om de stap te maken naar dit decentrale sociale netwerk.

Maar, uitleggen en inspireren kan niet alleen via de online kanalen plaatsvinden. We merken dat organisaties behoefte hebben aan meer. Wij willen partners graag voorzien van meer informatie, concreet toegespitst op de problemen waar zij tegenaan lopen. Een gericht communicatietraject dus. Dat zal zich in eerste instantie erop richten om samen met onze partners een eXit-strategie op te stellen. Wat is ervoor nodig om van X, Instagram en Youtube over te stappen naar een gezonde internetomgeving die aansluit op publieke waarden? Welke stappen moeten we gezamenlijk zetten? Hoe kunnen we elkaar daarin ondersteunen? Immers, een gezond internet begint met je eigen sociale netwerk.

2.1.2 PublicSpaces Conferentie

De PublicSpaces conferentie die wij samen met Waag Futurelab organiseren is inmiddels een begrip geworden en zal dit jaar de vierde editie beleven, onder de titel Digitale soevereiniteit: Taking back the internet! Het doel is om het publieke debat rondom het inrichten van een gezonder digitaal ecosysteem te faciliteren en de transitie hiernaartoe te versnellen. De hoofdvraag gedurende deze dagen zal zijn: Hoe herwinnen we het internet zodat we zelf kunnen bepalen hoe ons digitale ecosysteem eruit ziet en wie de beslissingen mag nemen die invloed op ons hebben?

In de vorm van ronde tafel sessies, plenaire sessies, een twee-daagse bazaar, one-to-one meetings, workshops, performances, kunst en optredens richten wij ons op de volgende onderwerpen:

1. *Wat bedreigt ons internet: Big Tech, fake news, deepfakes, ontransparante praktijken in combinatie met machtige en slimme systemen, dark patterns, raciale & gender bias en complottheorieën,*
2. *Hoe beïnvloedt dit internet ons leven: ecologische consequenties, platformisering en polarisering,*
3. *Wat kunnen we hieraan doen: alternatieve tools en applicaties.*

Dit alles krijgt vorm in een programma dat onderdelen bevat voor experts, voor een breder publiek, en voor internationale componenten. We halen inspiratie uit de interessante usecases die onze partners ons aandragen en nodigen partners uit actief onderdelen in het programma te organiseren. De relatie met partners en het bredere ecosysteem wordt doorontwikkeld met als doel blijvende connecties tot stand te brengen.

2.1.3 Partnerbijeenkomsten, events en regionale meetups

PublicSpaces organiseert diverse evenementen om de bewustwording en bouw rondom een beter internet te faciliteren. We willen het komende jaar tenminste 12 evenementen organiseren. Onze aanpak omvat drie sleutelactiviteiten, waarbij ***partnerbijeenkomsten*** *een centrale rol spelen. Gedurende het jaar worden vier bijeenkomsten gepland:*

• In oktober ligt de focus op het opstellen van jaarplannen met onze partners, waarbij we onze plannen voor het komende jaar afstemmen op onze gedeelde visie (de transitiebijeenkomst).
• In december volgt de validatie van het jaarplan, met het delen van voorstellen en ideeën om ervoor te zorgen dat onze plannen de juiste koers volgen (de jaarplanbijeenkomst).
• In het voorjaar komen we samen voor de laatste details, gericht op de conferentie, samenwerking en co-creatie van projecten (de pre-conferentiebijeenkomst).
• In juni houden we onze jaarlijkse jaarvergadering, waarin we financiële verantwoording afleggen aan onze partners.

Als de financiering het toelaat, willen we als nieuw onderdeel van onze activiteiten ***meet-ups*** *gaan organiseren. Deze open bijeenkomsten, verspreid over het hele land en in samenwerking met partners, dienen als platform voor het uitwisselen van ideeën, samenwerken aan projecten en netwerken.*

Daarnaast trekken we met partners op voor de ***co-productie van evenementen****, waarbij de*

focus ligt op specifieke thema's. Met input vanuit de coalitie bepalen we welke uitdagingen of onderzoeksprojecten relevant zijn en hoe we elkaar daarin kunnen ondersteunen.

2.1.4 Public Values Internet Show

We hebben een subsidieaanvraag lopen om een online talkshow te ontwikkelen (de 'Public Values Internet Show'). Het doel is om de publieke waarden in het internet voor een groter publiek toegankelijk te maken.

In een maandelijks programma worden mensen geïnterviewd om hun perspectief op het momenteel door Big Tech gedomineerde media landschap te delen en om inspirerende verhalen van mensen en organisaties te laten zien die de transitie naar een beter internet leiden. Analisten en beleidsmakers bespreken de DSA, DMA, CRA, privacy en AI regulering; kunstenaars tonen kritische, bewustzijn verruimende optredens; tech ontwikkelaars, filosofen, journalisten en marketing en media strategen krijgen een podium. We zullen samenwerking zoeken met digitale cultuur evenementen en festivals, inclusief de PublicSpaces conferentie, om maximale impact te behalen. Rondom elke aflevering publiceren we verdiepende artikelen.

2.1.5 Politiek & beleid

PublicSpaces is in 2023 toegetreden tot de 'Digitale Zes', een coalitie van maatschappelijke organisaties die samenwerken om de politieke agenda te bepalen. Hierbij zijn aangesloten Amnesty Nederland, Waag FutureLab, Open State Foundation, Bits of Freedom, SETUP en PublicSpaces.

Illustratie 3: Digitale stembusakkoord 2023

Het eerste digitale stembusakkoord dateert van 2021. Het werd op de PublicSpaces conferentie van dat jaar gelanceerd. In 2023 lukte het de Digitale Zes om maar liefst negen politieke partijen zich achter het Stembusakkoord te laten scharen. Deze verkiezingsbeloften geven een idee van wat een groot deel van de Tweede Kamer voor zich ziet als Digitale Agenda.

De Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren van begin 2023 van de rijksoverheid gaf

daartoe al een mooie basis, echter met nog weinig middelen om die agenda te realiseren. We werken er nu met partijen aan om ook de benodigde middelen te mobiliseren.

Zo zijn we betrokken bij twee Groeifondsaanvragen. De eerste op het gebied van Immersive Content (CIIIC), die gehonoreerd is op voorwaarde dat publieke waarden beter geborgd worden. De tweede is in ontwikkeling, op het gebied van Digitale Gemeenschapsgoederen en is direct gerelateerd aan de Werkagenda Waardengedreven Digitalisering.

2.1.6 Netwerk uitbreiden

Als coalitie van publieke organisaties zijn we inmiddels vertegenwoordigd in heel verschillende sectoren: van publieke omroepen, cultuur, media, erfgoed, festivals, zorg, onderwijs, onderzoek, tot overheidsorganisaties.

Illustratie 4: Onderdeel van het PublicSpaces netwerk

Met partners sluiten we een samenwerkingsovereenkomst. Hierin leggen we de afspraken, doelen en verwachtingen tussen PublicSpaces en haar partners vast. PublicSpaces is een gemeenschap van organisaties die vrijwillig, maar niet vrijblijvend, actief samenwerken aan het bouwen van een digitaal ecosysteem gebaseerd op publieke waarden.

In het komende jaar willen we meer aandacht besteden aan de inzet van het netwerk op alle terreinen. We werken toe naar vormen van co-creatie, zodat we echt in gezamenlijkheid werken aan het in de praktijk brengen van onze doelstellingen. Partners dragen al veel bij: naast een jaarbijdrage leveren zij communicatie inspanningen, hosten of co-produceren zij evenementen voor het netwerk, stellen nieuwe partners voor, gaan actief aan de slag met de transitie en delen hun voortgang en waar gewenst nemen ze een rol in onderzoek en ontwikkeling van de verbetering van bestaande of nieuwe technologie. Alles om samen de gedeelde visie van een waardengedreven internet te realiseren.

Maar we willen ook van partners horen wat er anders zou moeten in de rol die de organisatie PublicSpaces speelt. Hebben ze andere faciliteiten nodig dan die PublicSpaces biedt? Andere typen kennis? Andere projecten? We streven ernaar continu onze inspanningen te matchen met de behoeften die er in het veld ontstaan.

Daarnaast onderhouden we relaties met sponsorpartners, van bedrijven die als ethische aanbieder optreden in ons netwerk en diensten verlenen die hoog scoren in de Digitale

Spoelkeuken - daarom noemen we ze ook wel 'ethische aanbieders'.

In lijn met onze ambitie willen we het aantal partners uitbreiden om samen een sterk maatschappelijk middenveld te vormen. Organisaties die onze missie willen versterken zijn van harte welkom om daaraan bij te dragen. In samenwerking met onze partners werken we een strategie uit om deze groei behapbaar te houden en in goede banen te leiden. Onderdeel van deze strategie is een methode voor netwerksamenwerking waarmee we de expertises van de partners in het netwerk inzetbaar maken voor de doelen van PublicSpaces.

2.2 *Operationele lijn 2: De transitie faciliteren*

We faciliteren het in de praktijk brengen van publieke waarden met een aantal gereedschappen.

De Digitale Spoelkeuken aanpak hebben we ontwikkeld, zodat een organisatie haar ICT portfolio in lijn kan brengen met de publieke waarden uit het PublicSpaces manifest. Aanvullend op de Digitale Spoelkeuken hebben we de Digitale Hersenspoeling workshop ontwikkeld. In deze workshop, ontwikkeld voor waardengedreven organisaties, bespreken we het belang van publieke waarden in de digitalisering van deze organisaties. We brengen hiermee het gesprek over publieke waarden en digitalisering op gang. Verder hebben we het afgelopen jaar geëxperimenteerd met openbaar toegankelijke spreekuren en het komende jaar willen we onderzoeken of er behoefte is aan een 'Proefkeuken' om kennis te maken met technologie op basis van publieke waarden.

Ons doel is om een breed palet aan 'gereedschappen' te kunnen aanbieden. Op basis van de behoeftes van een organisatie willen we een maatwerk pakket kunnen samenstellen om de transitie te faciliteren naar publieke waardengedreven inzet van software-applicaties en diensten. In het komende jaar richten we ons op het verder vormgeven van deze aanpak.

2.2.1 De Digitale Spoelkeuken

De Digitale Spoelkeuken methodologie vormt het hart van onze transitieaanpak. Deze methode voorziet in een circulair stappenplan van continue verbetering om zo het internet op te schonen:

1. *je maakt een* ***inventarisatie van de applicaties*** *en tools die binnen de organisatie gebruikt worden in de communicatie met het publiek: van website tools, statistieken tot chat, nieuwsbrieven en sociale media applicaties;*
2. *je neemt een subset van de applicatielijst en houdt die tegen het licht van de publieke waarden uit het PublicSpaces manifest. Hiervoor hebben we de* ***Digitale Spoelkeuken vragenlijst*** *ontwikkeld, inmiddels op versie 2. Hiermee ontstaat een*

score per tool per waarde, en daarmee een totaalscore voor die tool. Deze scores publiceer je in de gezamenlijke kennisbank, onze Spoelkeuken website, zodat er benchmarks ontstaan en we transparant zijn over het gebruik en de waardering van deze applicaties;

3. *na het publiceren van de resultaten in de Digitale Spoelkeuken heb je het recht de PublicSpaces **badge** op de website van je organisatie te publiceren;*
4. *met het verworven inzicht trek je vervolgens conclusies over welke tools wanneer aan vervanging toe zijn, afhankelijk van de prioriteiten binnen je organisatie. Op basis hiervan maak je een **transitieplan**, dat je zo mogelijk ook benoemt in het jaarplan van je organisatie en deelt dit met het netwerk;*
5. *in de **Kennisbank** kun je zien welke tools door anderen worden gebruikt en die wellicht interessant kunnen zijn voor adoptie;*
6. *via het **netwerk** treed je gemakkelijk in contact om ervaringen te delen en samen te werken in de migratie naar die andere tools;*

Zoals in de voorgaande illustratie te zien, is het een circulair, continu verbeterproces; met enige regelmaat doorlopen partners dit proces om zo een steeds beter internet te verkrijgen.

Vier Wasvoorschriften

Het komend jaar willen we onze partners graag ook nog een extra uitdaging meegeven: om de vier Wasvoorschriften in acht te nemen. Het doel hiervan is dat publieke organisaties het mogelijk maken om in contact te staan met burgers/klanten/mensen zonder dat die zich over hoeven te geven aan Big Tech platforms.

1. *De activiteiten van mijn organisatie zijn te volgen via ActivityPub/Mastodon en/of RSS. Dit maken we ook duidelijk kenbaar via onze website;*
2. *Bezoekers kunnen de website van onze organisatie bezoeken zonder toestemming te moeten geven voor het opslaan van (tracking) cookies (toegankelijkheid/privacy);*
3. *Audiovisuele publicaties (video's, podcasts) zijn ook te bekijken of te beluisteren via onze eigen kanalen, zonder dat een bezoeker gebruik hoeft te maken van advertentiegedreven diensten zoals YouTube, Spotify of Soundcloud; en*
4. *mijn organisatie adverteert niet via platforms die gebruik maken van datagedreven targetting.*

In 4 stappen naar een beter internet!

2.2.2 De Digitale Hersenspoeling

In ons jaarplan van 2023 schreven we al dat we de gespreksstarter rol van de vragenlijst wilden onderbrengen in de 'Hersenspoeling' workshop. In het afgelopen jaar hebben we dit verder uitgewerkt. De Hersenspoeling workshop is een middel om te reflecteren op de inzet van software en diensten door een publieke organisatie en de impact hiervan op haar doelgroep, medewerkers en de maatschappij. Het fungeert als een gespreksstarter en is een combinatie van een gedachte-experiment en associatief denken.

Een ervaren gespreksleider faciliteert een gezamenlijke reflectie op de inzet van software applicaties en diensten binnen een organisatie. Dat doen we met behulp van een introductievideo en vierentwintig fysieke kaartjes met daarop multi-interpretable vragen zoals 'wat zijn de consequenties als jouw organisatie het (niet) inzet' of 'hoe (on)afhankelijk ben je ervan'. Inmiddels is de workshop door drie Vlaamse cultuur organisaties ingezet en we willen dit aantal graag uitbreiden. In 2024 bieden we de workshop aan onze partners en andere geïnteresseerden als een in te kopen dienst. Op basis van deze praktijkinzet zullen we de workshop nog verder verfijnen.

2.2.3 De Digitale Spoelkeuken – De Vragenlijst

Het afgelopen jaar hebben we met financiële ondersteuning vanuit het SIDN Fonds, doorgewerkt aan het verbeteren van de Digitale Spoelkeuken vragenlijst. Dit heeft geresulteerd in een versie twee die we eind juni hebben gepubliceerd.

In deze nieuwe versie ligt de focus op de toetsing van de software applicatie of dienst en niet meer op de rol als gespreksstarter. De vragen zijn concreter gemaakt en beter te beantwoorden zonder al te veel achtergrondkennis. Daar waar achtergrondkennis is gewenst bevatten de vragen meer informatie over hoe een vraag beantwoord kan worden. In de nieuwe opzet kan de vragenlijst beter gebruikt worden als basis voor een 'benchmark' en ook goed ingezet worden als een checklist bij het inkopen van software applicaties en diensten alvorens deze worden ingezet. Wat gebleven is, is dat de vragenlijst nog steeds uit een spreadsheet bestaat en dat is niet zo gebruiksvriendelijk. Dat willen we graag in het komende jaar gaan oppakken.

We willen starten met een gebruiksvriendelijk in te vullen web formulier, maar daarna moeten ook het publiceren en delen van de resultaten gebruiksvriendelijker worden. We zoeken financiering voor een **webapplicatie** *die het hele proces ondersteunt. Van inventarisatie van de applicaties, de vragenlijst, naar kennisbank tot PublicSpaces badge. Dé online omgeving voor waardengedreven organisaties die publieke waarden in de digitale praktijk wensen te brengen, waarbij deelnemers aan de Spoelkeuken in het proces actief geïnformeerd worden, gemakkelijker kunnen delen en met anderen kunnen samenwerken.*

2.2.4 De Digitale Spoelkeuken – De Kennisbank

De huidige kennisbank (website) is voortgekomen uit de eerste versie van de Digitale Spoelkeuken vragenlijst. Het bestaat uit de resultaten (scores) van de verschillende software applicaties die getoetst zijn door meer dan vijftien organisaties. Deze scores geven een indicatie van in hoeverre een software applicatie of dienst overeenkomt met de publieke waarden zoals beschreven in het PublicSpaces manifest. Voortvloeiend daaruit kan dit ook een indicatie geven van hoever een organisatie al is met het gebruik van tools die publieke waarden omarmen.

In het komende jaar willen we de Kennisbank aanpassen aan de nieuwe versie van de vragenlijst die we eind juni 2023 hebben gepubliceerd. Daarmee kunnen we dan de resultaten uit deze versie online publiceren. We hebben ook de ambitie om de Kennisbank verder uit te bouwen tot dé online omgeving voor waardengedreven organisaties die publieke waarden in de praktijk wensen te brengen, maar nog niet goed weten hoe ze dit praktisch kunnen aanpakken.

Dit doen we met het toevoegen van handige artikelen die onze partners en andere geïnteresseerden begeleiden naar het in de praktijk brengen van publieke waarden. Dat kan in de vorm van het tonen van casussen, schrijven en delen van handleidingen, tips en uiteraard het delen van Spoelkeuken toetsingen. Al deze kennis wordt thematisch gebundeld en zal ook via een zoekmachine toegankelijk gemaakt worden. Een online omgeving zoals deze is een ambitieus plan dat naar verwachting meerdere jaren vergt voordat dit tot volle wasdom kan komen.

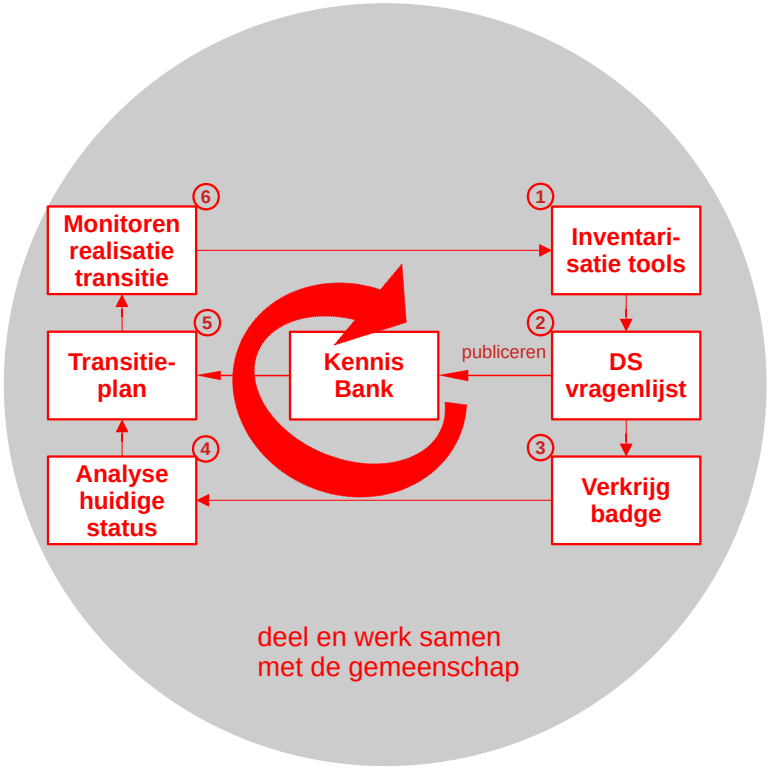

Illustratie 5: De Digitale Spoelkeuken cyclus

2.2.5 De Digitale Spoelkeuken – De Badge

Het afgelopen jaar hebben we gemerkt dat nog niet al onze partners de PublicSpaces badge weten te vinden. In het aankomende jaar willen we hier meer aandacht aan besteden, want alle actieve PublicSpaces partners mogen deze badge op hun website en

applicaties tonen, mits zij de Digitale Spoelkeuken inzetten en de resultaten hiervan ook publiceren. Ook willen we onderzoeken hoe we de acties die onze partners nemen in het operationaliseren van publieke waarden beter inzichtelijk kunnen maken. Een verkenning naar de mogelijkheden om de badge in te zetten als een officieel erkend keurmerk is inmiddels in gang gezet.

2.2.6 De Vraagbaak

Het afgelopen jaar zijn we gestart met een online forum en hebben we geëxperimenteerd met een aantal openbaar toegankelijke online spreekuren. Doel hiervan was om op een zo laagdrempelig mogelijk wijze ruimte te bieden voor het stellen van vragen en het bespreken van uitdagingen rondom het in de praktijk brengen van publieke waarden. De belangstelling hiervoor online bleek beperkt. De openbare beeldbel spreekuren zullen we in 2024 daarom niet voortzetten. In het aankomende jaar gaan we meer inzetten op de mogelijkheden tot het stellen van vragen en het op de agenda zetten van thema's gedurende onze fysieke partner bijeenkomsten. Uiteraard blijft ons online forum ook beschikbaar en blijven we bereikbaar via email, onze Matrix chatrooms en Mastodon accounts. Als er wensen zijn om op een andere manier thema's met elkaar te bespreken staan we hier uiteraard ook voor open.

2.2.7 De Proefkeuken

In ons jaarplan voor 2023 schreven we over onze plannen om te komen tot een 'proefkeuken' waarbij partners van PublicSpaces ervaring kunnen opdoen met interessante software applicaties en diensten die publieke waarden hoog in het vaandel hebben staan. Zoals we toen schreven komt vaak naar voren dat het lastig is om (software) tools te kunnen uitproberen. Vaak is er geen ruimte of kennis voor binnen de eigen organisatie. De 'Proefkeuken' kan een infrastructuur worden waarbij partners op een laagdrempelige manier kunnen 'proeven' met voor hen nog onbekende software zonder daarvoor al direct investeringen te moeten doen. Een interactieve showcase van wat er al bestaat en mogelijk is op het gebied van decentrale en waardengedreven technologie.

We willen onderzoeken of en hoe we zo'n proefkeuken kunnen aanbieden. We gaan met technologiepartners en financiers kijken of we hier een zinvolle dienst van kunnen maken voor ons netwerk. Belangrijk om daarbij op te merken is dat het niet onze ambitie is om ICT dienstverlener te worden. Hiervoor willen we graag verwijzen naar partijen in en buiten ons netwerk.

2.3 *Operationele lijn 3: Onderzoeken en bouwen*

Tijdens de transitie naar betere tools, is vaak meer onderzoek nodig dan alleen het bekijken

van de Kennisbank. Partners houden de gedocumenteerde tools tegen het licht van hun concrete eisen en behoeften. Soms is er ook enige ontwikkeling nodig om lacunes op te vullen. Soms worden nieuwe thema's of ontwikkelingen geagendeerd door partners en samen opgepakt. Dat doen we samen in deze derde lijn: Onderzoeken en Bouwen. Dat gebeurt informeel binnen de gemeenschap, of in werkgroepen. Maar als de behoefte urgent is en er kansen liggen, dan bouwen we subcoalities met doorsnedes uit ons partnernetwerk, die gezamenlijk een projectplan schrijven en fondsen zoeken. PublicSpaces speelt daarbij in de regel een coördinerende en faciliterende rol.

Projecten richten zich op de behoefte(n) van tenminste een deel van de gemeenschap; worden ontwikkeld volgens een open ontwikkelmethodologie, gebruiken open protocollen, worden gedeeld onder een vrije, open source licentie en scoren hoog op de andere publieke waarden uit het manifest.

Met onze partners initiëren we en nemen deel in R&D projecten. Daarbij geven we prioriteit aan projecten die de transitie kunnen versnellen en o

2.3.1 PubHubs

We zijn actief betrokken bij de ontwikkelingen van het PubHubs project van de Radboud Universiteit en de Universiteit Utrecht. Komend jaar zullen de eerste echte pilots, uitgevoerd door partners uit ons netwerk, het levenslicht zien. PublicSpaces zal de berichtgeving rondom het PubHubs project intensiveren. Op een speciaal blog zullen we op regelmatige basis publiceren over de ervaringen en bevindingen van onze partners. Daarnaast zullen we aan de hand van een aantal thema's (authenticiteit, privacy, moderatie, user experience en open standaarden) gastschrijvers aan het woord laten om de ontwikkelingen van PubHubs in de bredere context van wereldwijde ontwikkelingen te plaatsen.

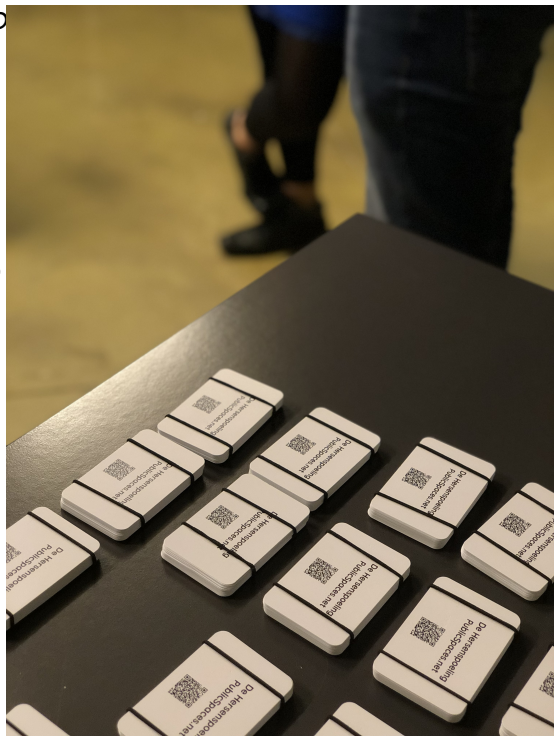

Illustratie 6: Start van de Hersenspoeling workshop in Brussel

2.3.2 Fediverse ActivityClub

We zijn erg enthousiast over de ontwikkelingen op het Fediverse: het decentrale netwerk van sociale toepassingen gebaseerd op het ActivityPub protocol. Als voorloper proberen wij in onze eigen bedrijfsvoering zoveel mogelijk kennis en ervaring op te doen met de toepassingen waarop dit netwerk is gebouwd: Mastodon voor ons sociale netwerk, PeerTube voor onze video hosting en bijv. Mobilizon, CastoPod en Pixelfed respectievelijk

voor onze events, podcasts en audiovisuele verhalen.

Komend jaar willen wij verder onderzoeken hoe wij onze partners kunnen ondersteunen bij het gebruik van deze tools binnen hun (social) marketingstrategie. Hier zal onder andere de eXit strategie een belangrijke rol gaan spelen. Verder bouwen we door aan ons internationale netwerk van ontwikkelaars, beheerders en dienstverleners en willen hier komend jaar meerdere publicaties en / of workshops aan wijden.

2.3.3 Professional Doctorate onderzoek

PublicSpaces is samen met de Hogeschool Utrecht, Universiteit Utrecht en het Ministerie van Binnenlandse Zaken partner in een 'Professional Doctorate' traject. Dit is een vierjarig praktijkgericht onderzoekstraject vanuit de Hogeschool Utrecht waarbij PublicSpaces de rol vervult van praktisch ervaringsdeskundige. In dit traject wordt er gekeken naar instrumenten zoals de Digitale Spoelkeuken en hoe deze kunnen bijdragen aan ethische reflectie over de inzet van ICT applicaties. Wij zien dit als een onderdeel van ons proces om de Digitale Spoelkeuken verder te kunnen verbeteren met praktijkgerichte wetenschappelijke inzichten.

2.3.4 Waardenwoordenboek

Er is geen eenduidige definitie van wat publieke waarden in het online domein precies zijn, en hoe deze in verschillende contexten verschillend kunnen worden geïnterpreteerd. In de afgelopen jaren zijn er verschillende pogingen geweest om tot zo'n definitie te komen, wat heeft geleid tot een viertal gangbare waardensystemen (Surf/Kennisnet met de Waardenwijzer, Rathenau, PublicSpaces, UU met Codio). De inrichting van een waardenwoordenboek is een poging om tot een gemeenschappelijke definitie te komen, en daarmee het maatschappelijk debat te helpen sturen en implementatie in het digitale domein eenvoudiger te maken.
Het doel is de productie van een gemeenschappelijk waardenwoordenboek dat als basis kan dienen voor de uiteindelijke totstandkoming van een keurmerk voor publieke waarden in het digitale domein.

2.3.5 Verkenning Keurmerk

In de 'Werkagenda waardengedreven digitaliseren' wordt gesproken over het 'ontwikkelen van een verplicht keurmerk voor publieke waarden en technologie voor publieke instellingen'. Met dat doel heeft het ministerie van Binnenlandse Zaken PublicSpaces de opdracht gegeven een verkenning te doen naar zo'n digitaliseringskeurmerk. Er is een directe relatie tussen het Waardenwoordenboek, de Digitale Spoelkeuken en de PublicSpaces Badge: het woordenboek definieert de normen op basis waarvan de Spoelkeuken methode wordt geoperationaliseerd; en de uitvoering van deze methode

vormt vervolgens de grond voor de toekenning van de badge. Om die reden kan de badge als de basis dienen voor het Digitaliseringskeurmerk. In 2024 gaan we ons verder verdiepen in de (on)mogelijkheden van een Keurmerk.

2.3.6 Display Europe

Display Europe is een nieuw platform geïnitieerd door de European Cultural Foundation met een aantal bestaande community media netwerken in Europa, waarop Europees-geörienteerde journalistiek op basis van publieke waarden wordt gepresenteerd. Drie problemen van de traditionele media worden daarmee bestreden: de nationale perspectieven waaruit nieuws wordt geschreven, het prioriteren van winst in plaats van publieke waarden, en ongelijke representatie (niet alle groepen worden gerepresenteerd in het huidige media-aanbod). PublicSpaces begeleidt de ontwikkeling om een open en decentraal platform te vormen en is betrokken bij de lancering daarvan. Dit gebeurt door middel van case studies, maandelijkse meetings, het verankeren van publieke waarden in het beleid en het opzetten van een platform coöperatie.

2.3.7 Proof of Provenance

Proof of Provenance (PoP) is een systeem om online de authenticiteit van bronnen te kunnen bewijzen aan een eindgebruiker. Er is behoefte aan in de strijd tegen fake news en desinformatie. Tussen november 2021 en november 2022 heeft een consortium aan partijen binnen het netwerk van PublicSpaces hiernaar een onderzoek gedaan. Er wordt gewerkt aan een vervolgtraject om de ontwikkelde technologie in gebruik te nemen. Als er een nieuw consortium kan worden gevormd, zal dit ook de fondsenwerving hiervoor ter hand nemen.

3 *Internationaal*

Onze internationale ambities worden gevoed door de analyse dat internationale samenwerking broodnodig is om de noodzakelijke transitie naar een schonere online omgeving te kunnen maken; een schaal vereist die al gauw op Europees niveau aangepakt moet worden. PublicSpaces realiseert zich echter dat zijn aanpak wellicht té uniek Nederlands is om zomaar te kunnen toepassen in andere landen. Daarom is de ambitie niet om een Europese PublicSpaces op te richten, met 'chapters' in verschillende landen; maar zoeken we samenwerking met gelijkgestemde organisaties om op die manier de krachten te bundelen.

We werken langs drie lijnen. Ten eerste wordt veel regelgeving op Europees niveau bepaald. Lobby en netwerken op dat niveau zijn daarom belangrijk. PublicSpaces trekt

hierin op met partijen zoals OpenFuture, Waag Futurelab, Commons Network, Wikimedia, en individuele analisten en uitdragers van PublicSpaces.

Ten tweede volgen we actief wat publieke organisaties in het buitenland doen, halen inspiratie op en presenteren interessante cases voor ons netwerk in Nederland en vice versa. Het doel is enerzijds onze partners beter te kunnen verbinden met ervaringen in het buitenland en anderzijds onze methodieken en projecten met de internationale community te verbinden en steun op te halen voor verdere verbetering. We hebben contact met verschillende buitenlandse organisaties die met veel interesse kijken naar onze transitiemethodiek en bekijken hoe zij deze kunnen gebruiken en kunnen bijdragen aan de verbetering ervan.

Ten derde onderhouden we contact met gemeenschappen en netwerken in het buitenland die dezelfde waarden nastreven met het oog op de versterking van onze positie en kennisnetwerk ten behoeve van onze partners in Nederland. Denk aan open source gemeenschappen, platform coöperaties, gedecentraliseerde communicatie- en medianetwerken, digitale commons, collaborative en sharing economy.

Om dit alles te realiseren, maken we gebruik van het uitgebreide Europese netwerk dat onze partners ons bieden, maar waarover ook verschillende van onze bestuursleden reeds beschikken.

4 *Organisatie*

Om haar missie te realiseren heeft PublicSpaces een klein team, een groot netwerk en een nog grotere ambitie. Naar gelang we beter willen worden in de transitie naar een schoner internet en met het netwerk een groter verschil maken, is opschaling nodig. Opschaling van de transitieplannen van onze partners en uitbreiding van het netwerk, en opschaling van het team bij PublicSpaces.

4.1 *Netwerkfunctie en mobiliseren van partners*

- *Een breder maatschappelijk middenveld aanspreken en verbinden. Terwijl PublicSpaces gestart is vanuit de culturele sector, is er inmiddels een serie partners uit het onderwijsveld en de zorg aangehaakt en inmiddels ook lokale overheden en onderzoeksinstellingen. Maar er zijn sectoren waarin we niet of slecht vertegenwoordigd zijn: de inrichting van de fysieke publieke ruimte bijvoorbeeld (milieu- en wijkorganisaties), of die van de sociale representatie (vakbonden, consumentenorganisaties).*
- *De samenwerking versterken met andere gelijkgezinde organisaties, die voor*

publieke waarden op het internet werken, zoals de Digitale Zes.

- *Als netwerkorganisatie kunnen we veel meer bereiken als we onze partners en mensen binnen die organisaties de ruimte geven om met elkaar samen te werken in de richting van onze gedeelde missie. Daartoe zetten we onder andere een community strategie op, zowel met online ruimtes, als fysieke bijeenkomsten en netwerkborrels. We nodigen onze partners uit evenementen met ons te co-organiseren en PublicSpaces meet-ups in de regio te hosten.*

4.2 *Team uitbreiding, professionalisering en zelforganiserend vermogen*

We beginnen het nieuwe jaar met een team dat bestaat uit een directeur, chief community, chief technology met een communicatiemedewerker, een event producer, een financieel manager. Per 1 januari 2024 start een nieuwe directeur. Met ondersteuning vanuit het bestuur en het team krijgt zij de ruimte om eigen prioriteiten te stellen.

In de opbouw van het team zijn we begonnen met flexibele krachten (zzp'ers), hetgeen paste bij de projectfinanciering die we vooralsnog hadden. Naarmate de financiering stabieler wordt creëren we meer vaste dienstverbanden. Ons streven is de komende jaren toe te groeien naar een kernteam van 5-6 mensen in vaste dienst, aangevuld door flexibele mensen op projectbasis. Hierbij denken we aan een 'buddy'-systeem, waarin aan de kernteamleden die als zzp'er zijn betrokken bij PublicSpaces een medior 'rechterhand' medewerker – die in loondienst is bij PublicSpaces - wordt toegevoegd, die door de nauwe samenwerking de kennis en kunde opdoet om op termijn als senior de rol van de zzp-buddy te kunnen overnemen.

Bij het verder uitbreiden van het kernteam willen we prioriteit geven aan lijn 2 – het faciliteren van de transitie – deze is centraal maar heeft dringend versterking nodig en zodra de financiering het toelaat willen we een vaste positie aanbieden ter ondersteuning van de chief community. Afhankelijk van de te verwerven fondsen zullen we daarnaast een flexibele schil van project managers inhuren.

In de beloning gaan we uit van het gelijkheidsprincipe van gelijke beloningen voor mensen van gelijkwaardig ervaringsniveau en we streven naar "Fair pay", zoals gebruikelijk in de Fair Practice Code[1] voor de culturele en creatieve industrie. Deze code is complementair aan de Governance Code Cultuur[2], die we in de statuten van de stichting hebben vastgelegd en behoorlijk bestuur nastreeft.

1 https://fairpracticecode.nl/

2 https://www.cultuur-ondernemen.nl/governance-code-cultuur/principe/introductie

Het afgelopen jaar hebben we belangrijke onderdelen van de organisatie opgezet; zo hebben we het financieel management in huis gehaald, inclusief het inrichten van een eigen financieel management systeem (open source) en zijn we gestart met de eerste dienstverbanden als werkgever. We hebben voor het eerst een jaarrekening gepresenteerd op de jaarvergadering. We zijn een Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI) geworden en daaraan hangen strenge eisen van transparantie en verantwoording. Er is nog veel werk te doen om het personeelsbeleid en het partnerbeleid verder te ontwikkelen, om het kennisdelen binnen het team, bestuur, projecten en het netwerk te verbeteren. We gaan uit van het principe van operationele transparantie, waarbij oud- of nieuwkomers in een van deze groepen snel bij de informatie kunnen en autonoom aan de slag kunnen en op een intuïtieve manier kunnen bijdragen aan de missie.

5 *Business development en fondsenwerving*

We verwachten dat fondsenwerving een belangrijke prioriteit zal zijn van de nieuwe directeur. We zien drie lijnen om nieuwe financieringsbronnen aan te boren. Ten eerste liggen er kansen om bestaande activiteiten te versterken en nieuwe activiteiten te ontwikkelen. Elke kans kan worden omgezet in een fondsaanvraag, of anderszins bijdragen aan het financiële draagvlak van PublicSpaces. Denk bijvoorbeeld aan de te ontwikkelen webapp voor het transitieproces met de Digitale Spoelkeuken, of de Proefkeuken om partners te laten proeven aan verschillende waardengedreven applicaties, of andere onderzoeks- en ontwikkelingsvraagstukken die vanuit de partners komen.

Ten tweede verwachten we meer diensten te gaan verkopen. Dit kunnen workshops zijn zoals de Digitale Hersenspoeling, de ondersteuning tijdens de transitie, of onderzoeks- en adviestrajecten rond waardengedreven strategieën.

Ten derde ontwikkelen we een donatiestrategie. Met het verwerven van de ANBI status kunnen zowel particulieren, fondsen als bedrijven belastingvrij schenken aan de stichting. We zullen contacten aangaan met privéfondsen geïnteresseerd in het ondersteunen van onze missie. Zo ontwikkelt PublicSpaces een diverse inkomstenmix bestaande uit een aantal meerjarige bronnen (Adessium Foundation, Ministerie van Binnenlandse Zaken), projectfinanciering, partnerbijdragen en donaties.

6 Financiën

6.1 Vooraf

In 2023 is een flinke slag gemaakt met het versterken van de financiële huishouding. Tot 1 april is het voeren van de financiële administratie uitbesteed geweest aan onze partner Beeld & Geluid. Met het aantreden van een financieel manager in maart is ook de stap gezet om de financiële administratie in huis te gaan voeren. Daartoe is een open Source ERP systeem ingezet, Odoo, waarin sindsdien telkens aanvullende functionaliteit wordt doorgevoerd, zoals het afhandelen van declaraties. Deze lijn zet zich door naar 2024, waarin zaken als tijdschrijven, maar ook CRM zullen worden ingezet.
Naast het inrichten en uitbreiden van de administratieve organisatie voor wat betreft de financiële verslaglegging, zijn ook stappen gezet op het gebied van HRM. In 2023 zijn de eerste twee werknemers van PublicSpaces in dienst getreden en is PublicSpaces werkgever geworden. Dit heeft geleid tot het invoeren van huisregels, arbeidsvoorwaarden, thuiswerkbeleid, maar ook de discussie over inhuur of in dienst nemen naar voren gebracht.
In 2024 zullen op dit vlak naar verwachting verdere maatregelen worden genomen en beleid worden ontwikkeld, bijvoorbeeld ten aanzien van pensioenvoorziening.

6.2 Jaarrekening

De jaarrekening over 2022 liet de eerste veranderingen zien die de Administratieve Organisatie en Interne Controle heeft ondergaan. De jaarrekening maakte voor het eerst ook de in-kind bijdragen van onze partners inzichtelijk. Bovendien is goed te zien hoe alle projecten die PublicSpaces uitvoert ressorteren onder de drie kerntaken.
In 2024 zal de jaarrekening over 2023 worden opgesteld, en voor het eerst zal deze worden voorzien van een beoordelingsverklaring van onze accountant. Niet omdat wij daartoe zijn verplicht, maar omdat dat past bij een organisatie als PublicSpaces, die transparantie en accountability bepleit.
De staat van baten en lasten uit de jaarrekening is ook het formaat dat wordt gebruikt in de begroting 2024. Hierover zijn een aantal observaties te maken.
Zoals de naam al aangeeft, laat de staat van Baten en Lasten zien welke inkomsten er zijn ('Baten') en welke uitgaven ('Lasten'). PublicSpaces kent vier vormen van baten:

1. *Partnerbijdragen, en sponsoring en donaties (verwacht in maar nog niet begroot voor 2024)*
2. *Structuurfinancieringen (niet geoormerkt en langlopend), zoals van Adessium*
3. *Projectfinancieringen, zoals voor de conferentie*

4. *Verkopen, zoals workshops hersenspoeling*

Er is ook nog een vijfde bron, maar dit is eigenlijk geen inkomstenbron, maar meer een financieringsbron, en dat is het stuurmiddel van de bestemmingsreserve. Een bestemmingsreserve is een afschotting van een deel van de Algemene Reserve, die wordt ingezet om specifieke activiteiten van dekking te voorzien. Dit stuurmiddel maakt het mogelijk om in aanloop naar een externe financier voor een speciale kernactiviteit al vast te beginnen aan de voorbereidingen daartoe, zonder dat die drukken op de lopende exploitatie. Daarnaast maak je door het inzetten van bestemmingsreserves duidelijk dat je geen winstoogmerk hebt: als je Algemene Reserve jaarlijks groeit, kan de indruk ontstaan dat je eigenlijk een verkapt winstoogmerk hebt, iets dat de ANBI-status van PublicSpaces in gevaar zou kunnen brengen.

Ten aanzien van de projectfinancieringen is het van belang te beseffen dat deze eigenlijk terugkomen aan de kant van de 'Lasten': het is de financiering waarmee de kosten van de projecten worden gedekt die worden uitgevoerd onder de vlag van de drie kernwaarden. Het is dus in zekere zin geoormerkt geld, dat niet vrij kan worden besteed. Dat heeft het gemeen met de bestemmingsreserves die ook geoormerkt zijn. De overige baten zijn grotendeels wel vrij inzetbaar, al gaat het daarbij bij de verkopen natuurlijk enkel om het margedeel.

Aan de lastenkant valt het deel te onderscheiden dat wel 'overhead' wordt genoemd, en het deel van de lasten dat aan de missie wordt besteed. De verhouding tussen deze twee dient maximaal 10% staat tot 90% te zijn om de ANBI-status te kunnen behouden. De overhead kent eigenlijk maar twee soorten lasten, personele lasten en overige lasten. Dit komt doordat PublicSpaces een online-organisatie is, zonder een vast kantoor, waardoor veel gebruikelijke lasten simpelweg niet voorkomen.

De personele lasten lijken wel erg laag. Dat komt doordat de inzet van het team in hoge mate wordt gedekt door financieringen voor de kernactiviteiten, waardoor ze verschuiven van personele lasten naar lasten kernactiviteiten. Alleen het deel van de lasten van het team, zowel in ureninzet als in uitgaven, dat niet wordt besteed aan gefinancierde kernactiviteiten blijft dan over als personele lasten.

In de begroting rekenen we met verschillende factoren. Op de eerste plaats gaan we ervan uit dat 10% van de uren van het team niet rechtsreeks wordt besteed aan gefinancierde projecten. Denk hierbij aan activiteiten als het beantwoorden van mail en het voeren van overleg. Daarnaast wordt een onderscheid gemaakt tussen bedrijfsvoeringsfuncties en kernactiviteitenfuncties. Bedrijfsvoeringsfuncties zijn de directeursfunctie, de fondsenwervingsfunctie en de functie van financieel manager. Deze teamleden houden zich in mindere mate bezig met rechtstreekse werkzaamheden aan gefinancierde projecten dan de kernactiviteitenfuncties, en drukken dus zwaarder op de personele last. In de overige kosten zitten zaken als vergaderkosten, accountantskosten, kantoorkosten, al die kosten die niet rechtstreeks zijn gerelateerd aan het team.

6.3 Begroting

Voor 2024 is in de begroting voor een realistische, maar ambitieuze benadering gekozen. In de projecten zijn alleen die projecten opgenomen waarvoor reeds financieringen zijn gevonden, naast projecten die uit de exploitatie worden gedekt, zoals business development.
De ANBI-status die PublicSpaces in 2023 heeft verworven stelt hoge eisen, de belangrijkste daarvan is dat 90% van de lasten die de organisatie uitgeeft moeten worden besteed aan het verwezenlijken van de missie. Op dit moment hangt de financiering van Adessium af van deze ANBI status.
In 2024 zal verder gebruik moeten worden gemaakt van deze speciale status om meer financiering binnen te krijgen. Dat kan zijn via fondsen als Adessium, maar ook via donaties, die fiscaal aftrekbaar kunnen zijn wanneer die aan een ANBI-statushouder wordt gedaan. Door meer financiering binnen te halen, kunnen er meer projecten worden gerealiseerd die bijdragen aan de verwezenlijking van de missie, en daarmee de verhouding tussen lasten aan overhead en lasten ten behoeve van de verwezenlijking van de missie binnen die 10%-90% regel kunnen houden. In deze begroting is daarom een ambitieus doel gesteld om in 2024 €200K aan extra financiering te realiseren. Dit kan ook via opbrengsten die kunnen worden gerealiseerd door het geven van bijvoorbeeld workshops.
In de begroting is uitgegaan van het treffen van een dotatie aan een weerstandsreserve, een bestemmingsreserve die tot doel heeft om financiële tegenvallers te kunnen opvangen. Daarvoor reserveren we in 2024 €80K.
Het streven is om deze bestemmingsreserve uiteindelijk op een niveau te krijgen en houden waarmee dekking kan worden gevonden voor de personele jaarlasten van de medewerkers die op de loonlijst staan, zodat in geval van calamiteiten PublicSpaces zich een betrouwbare en verantwoordelijke werkgever kan tonen. Daarvoor is nog meer tijd nodig.
Naast deze reserve zal ook de Algemene Reserve, die per 1 januari 2023 op €117K stond, in 2024 kunnen groeien met €15K, het verwachte exploitatieresultaat over 2024.

Werkbegroting Staat van Baten en Lasten

Staat van Baten & Lasten			Begroting 2024 Debet	Begroting 2024 Credit	% van kosten
Baten					
B1	Bijdragen	Partners		227.388	
		Structuurfinancieringen		100.000	
B2	Projectfinancieringen			297.882	
B3	Nog te realiseren financieringen			200.000	
B4	Verkoop			34.000	
				859.269	-
Lasten					
L1	Lasten organisatie	personele lasten	131.844		
		overige lasten	17.500		
			149.344		**17,6%**
L2	Lasten kernactiviteiten	Bewustwording & netwerken	254.333		
		Operationele transitie	123.200		
		Onderzoeken en bouwen	40.280		
		In-kind opgenomen kosten	p.m.		
		Nog te realiseren projecten	200.000		
		Dotatie weerstandsreserve [1]	80.000		
			697.813		**82,4%**
Operationeel resultaat boekjaar			**12.112**		-
Dekking uit bestemmingsreserves		Ontwikkeling methodieken		0	
		Missie PublicSpaces		0	
		Digitale Zes		0	
		Conferentie 2024		0	
		Webapp Digitale Spoelkeuken		0	
				0	
Dekkingsresultaat boekjaar			**12.112**		

[1] Dit betreft een storting in een bestemmingsreserve die is bedoeld om dekking te bieden bij financiële tegenwind.

Colofon

Samengesteld in november 2023

Samenstelling, eindredactie: Wouter Tebbens

Met medewerking van: Björn Wijers, Emma Yedema, Geert-Jan Bogaerts, Laura Krabbe, Ran Hunfeld en Toon Toetenel

Review door Jantien Borsboom, Johan Oomen, Roel Dobbe, Marleen Stikker, Oumaima Hajri, Cristina Anca Fodor, Paul Keller.

BIJLAGE - *Verklarende begrippenlijst*

In elke sector en organisatie zijn er termen, woorden met een specifieke betekenis die voor mensen binnen de groep vanzelfsprekend zijn, maar die voor anderen een mysterie kunnen zijn. Zo ook bij PublicSpaces. We pogen met onderstaande verklarende woordenlijst een definitie of althans een verklarende uitleg te geven van de term in de context van PublicSpaces, met de bedoeling de lezer te helpen bij het lezen van bijvoorbeeld het PublicSpaces Jaarplan. De verklaringen zijn tot stand gekomen met de hulp van Wikipedia.

Alle vetgedrukte woorden zijn opgenomen in deze begrippenlijst.

ActivityPub, is een ***open*** *en* ***gedecentraliseerd*** *protocol voor sociaal-netwerksites en is de communicatiestandaard voor het zogenaamde* ***Fediverse****. ActivityPub bestaat uit een internet protocol om nieuwe content te plaatsen, of om al bestaande content aan te passen of te verwijderen. Het ActivityPub protocol wordt gebruikt door sociaal-netwerkservers zoals* ***Mastodon****,* ***PeerTube****,* ***PixelFed****, en enkele tientallen andere applicaties die samen het Fediverse vormen.*

ActivityClub*, groep van Nederlandstalige Fediverse beheerders en moderators, gehost door PublicSpaces.*

AI Act, ***Artificial Intelligence Act,*** *is een reguleringsvoorstel van de Europese Commissie om een gemeenschappelijk juridisch en reguleringsframework in te stellen voor artificiële intelligentie.*

AVG, afkorting van Algemene Verordening Gegevensbescherming; (Engels: General Data Protection Regulation, GDPR) is een Europese verordening (dus met rechtstreekse werking) die de regels voor de verwerking van persoonsgegevens door particuliere bedrijven en overheidsinstanties in de hele Europese Unie standaardiseert.

badge*, een badge is een keurmerk. Die van PublicSpaces dat laat zien welke tools een organisatie gebruikt en de score per tool op de waarden uit het PublicSpaces manifest.*

Big Tech, ook wel geschreven als 'bigtech', Internetgiganten zijn een kleine groep mondiale internetbedrijven die, in het algemeen of in een bepaalde sector, via het internet een marktoverwicht hebben, of minstens toonaangevend zijn.

Deze multinationals vertonen vaak de volgende kenmerken:

1. *een zeer groot aantal gebruikers, met als gevolg een miljardenomzet;*
2. *een innoverende, soms disruptieve toepassing van de informatica via het internet*
3. *een dominantie, soms quasi-monopolie in de sector*
4. *een relatief gering aantal medewerkers in eigen dienst, eventueel aangevuld met externe of uitvoerende hulpkrachten*
5. *meermaals ingrijpende sociale veranderingen als gevolg.*

BigBlueButton, een ***open source*** *online videobelomgeving die werkt in de browser. Bijzondere features zijn de whiteboard, voor presentaties, live enquetes en co-creatie, het gebruikersbeheer en het gebruikersgemak. PublicSpaces gebruikt BigBlueButton voor haar online videobelomgeving.*

commons, de commons, van het Engelse commons, ook wel bekend als meent, brink, gemene gronden, of gemeenschappelijke middelen (common pool resources) zijn hulpbronnen die door alle leden van een groep of samenleving kunnen en mogen worden gebruikt. Dit kunnen natuurlijke hulpbronnen zijn, zoals historisch een gezamenlijk grondgebied, maar ook bronnen van informatie, kennis en cultuur, zoals teksten en illustraties. Kenmerkend voor commons is dat de gemeenschappelijke middelen beheerd worden door de gemeenschap en dat het lid worden ervan toegankelijk moet zijn.

CRA, Engelstalige afkorting voor Cyber Resilience Act (CRA), is een cyber-security regulatie voor de EU voorgesteld op 15 September 2022 door de European Commissie om de cybersecurity en cyberresilientie in de EU te verbeteren. Meerdere ***open source*** *organisaties hebben serieuze kritiek geuit op de CRA omdat het de ontwikkeling van* ***open source software*** *zou kunnen beperken.*

Digitale gemeenschapsgoederen, *ofwel digitale* ***commons****, zijn digitale middelen die gemeenschappelijk gebruikt kunnen worden en waarbij de gemeenschap bijdraagt aan het verder ontwikkelen. Voorbeelden zijn vrije software en open source software, open standaarden, open data, waarbij gebruikers inspraak en deel hebben in de exploitatie en verdere ontwikkeling.*

Digitale Hersenspoeling, een workshop ontwikkeld door PublicSpaces om te reflecteren op de inzet van software & diensten door een publieke organisatie en de impact hiervan op haar doelgroep, medewerkers en de maatschappij. Het fungeert als een gespreksstarter en is een combinatie van een gedachten-experiment en associatief denken, geïnspireerd op 'Oblique Strategies' van Brian Eno en Peter Schmidt. Onder leiding van een ervaren gespreksleider wordt er samen gereflecteerd op de inzet van software applicaties en

diensten binnen een organisatie. Dat doen we met behulp van vierentwintig fysieke kaartjes met daarop multi-interpretable vragen zoals 'wat zijn de consequenties als jouw organisatie het (niet) inzet' of 'Hoe (on)afhankelijk ben je ervan'.

Digitale Spoelkeuken, een methodiek ontwikkeld door PublicSpaces om organisaties te helpen in hun transitie naar een internet gebaseerd op ***publieke waarden****. Het proces bestaat uit de volgende elementen en wordt circulair doorlopen: 1) inventariseren van de gebruikte tools en internet applicaties om contact te houden met het publiek; 2) een subset van de applicaties tegen het licht houden van de publieke waarden uit het manifest door middel van een vragenlijst die een score per tool per waarde oplevert en een totaalscore; 3) een badge die organisaties die de Spoelkeuken hebben doorlopen op hun website plaatsen die linkt naar hun resultaten; 4) een transitieplan dat de organisatie maakt om zelf gekozen applicaties te vervangen en zo hun gebruik van het internet op te schonen; 5) een* ***Kennisbank*** *van applicaties, hun scores en de organisaties die er gebruik van maken. Deze methodiek is de basis voor een continu verbeterproces en wordt door PublicSpaces partners in hun beleid opgenomen voor de inkoop en het levenscyclus beheer van hun applicatie portfolio en in samenspraak met de communicatie en marketing afdeling.*

digitaal stembusakkoord*, een politiek akkoord ondertekend door een aantal politieke partijen, namelijk PvdA/GL, D66, CU, PvdD, SP, VOLT, DENK en Bij1 gericht op een waardengedreven digitaliseringsagenda. Door het ondertekenen van dit akkoord beloven deze partijen zich in te zetten voor deze digitaliseringspunten in het komende politieke jaar.*

digitale transitie*, verwijst naar de waardengedreven digitale transitie, ofwel het vervangen, onderzoeken en bouwen van een digitaal ecosysteem gebaseerd op digitale, publieke waarden.*

Digitale Zes*, een coalitie van eerst vier en later zes Nederlandse non-profit organisaties om een publieke waardengedreven agenda te mobiliseren binnen de Nederlandse overheid. Hierbij zijn aangesloten Amnesty Nederland, Waag FutureLab, Open State Foundation, Bits of Freedom, SETUP en PublicSpaces. In 2021 en in 2023 is door deze coalitie een digitaal stembusakkoord tot stand gekomen.*

Display Europe, is een nieuw platform geïnitieerd door de European Cultural Foundation met een aantal bestaande community media netwerken in Europa, waarop Europees-georiënteerde journalistiek op basis van publieke waarden zal worden gepresenteerd. Drie problemen van de traditionele media worden daarmee bestreden: de nationale perspectieven waaruit nieuws wordt geschreven, het prioriteren van winst in plaats van publieke waarden, en ongelijke representatie (niet alle groepen worden gerepresenteerd

in het huidige media-aanbod). Een platform coöperatie is in oprichting en zal het platform overnemen waarbij stakeholders mede-eigenaar kunnen worden.

*DSA, De Verordening digitale diensten of Wet inzake digitale diensten, of Digitaledienstenverordening (Engels: **Digital Services Act**, DSA) is een Europese verordening, uitgewerkt door de Europese Commissie. Doel is de online verspreiding van illegale inhoud te voorkomen en in te perken en de grondrechten van gebruikers te beschermen. De nieuwe wetgeving wil online platforms dwingen om maatregelen te nemen die burgers beter beschermen, zoals het aansprakelijk stellen van platforms voor fake news en misinformatie. Bij overtredingen voorziet de verordening boetes tot 6 procent van de jaaromzet; wat voor de grootste spelers tot miljarden euro's kan oplopen.*

*DMA, De Verordening digitale markten (Engels: **Digital Markets Act**, DMA) is een Europese verordening, uitgewerkt door de Europese Commissie, om een hogere mate van concurrentie op de Europese digitale markten te garanderen, te voorkomen dat grote bedrijven misbruik maken van hun marktmacht en de weg vrij te maken voor nieuwe spelers op de markt.*

Er wordt een lijst opgesteld met verplichtingen voor aangewezen "poortwachters". Hiermee worden de Internetgiganten bedoeld, die in de praktijk een groot deel van de toegang tot het internet controleren. Op 6 september 2023 wees de Commissie zes poortwachters aan: Alphabet, Amazon, Apple, ByteDance, Meta Platforms en Microsoft, met in totaal 22 kernplatformdiensten.

In geval van niet-naleving zijn sancties voorzien, met boetes die kunnen oplopen tot 10% van de wereldwijde omzet.

***ERP,** afkorting van Enterprise Resource Planning, een systeem voor het geïntegreerde management van de belangrijkste bedrijfsprocessen, van administratie en financieel management, logistiek tot personeelszaken, contract- en relatiebeheer. Een van de bekendere open source ERP systemen is Odoo, voorheen: OpenERP, dat ook bij PublicSpaces wordt gebruikt.*

Fediverse, een mengwoord van "federatie" en "universum", is een verzameling van onderling verbonden (oftewel gefedereerde) servers voor bestandshosting en websites zoals sociale netwerken, blogs, of microblogs. De servers, ook wel instanties genoemd, worden onafhankelijk van elkaar gehost en kunnen met elkaar communiceren via open netwerkprotocollen, in het bijzonder het ActivityPub protocol. Bekende voorbeelden zijn Mastodon en Peertube, die onderdeel vormen van het Fediverse. Zie voor een introductie

bijv. https://fediverse.party/

GAFAM, afkorting voor de vijf grootste internetgiganten: Google, Amazon, Facebook, Apple en Microsoft.

*FANG, of **FAANG**, afkorting voor de grootste internetgiganten: Facebook, Amazon, Apple, Netflix en Google.*

GDPR, Engelstalige afkorting van General Data Protection Regulation; zie AVG.

*Groeifonds, Het **Nationaal Groeifonds** is een investeringsfonds van de Nederlandse overheid met als doel het duurzame verdienvermogen van Nederland te versterken door samen met initiatiefnemers te investeren in projecten die zorgen voor economische groei op lange termijn.*

***Kennisbank**, een online collectie van informatie over ICT tools met indicaties van hun scores op publieke waarden, ervaringen van organisaties, praktische informatie om met deze tools aan de slag te gaan.*

***Keurmerk**, een label of visuele indicatie die aangeeft aan welke waarden een ICT tool voldoet. PublicSpaces biedt aan haar partners al een badge op basis van de Digitale Spoelkeuken en onderzoekt een breder waardegedreven digitaliserings keurmerk in opdracht van het ministerie van Binnenlandze Zaken.*

Manifest, of handvest, is een weergave van de stand- en/of uitgangspunten van een persoon of een groep. Vaak is het een beknopte, meestal puntsgewijze, uiteenzetting, soms ook langer. PublicSpaces publiceerde haar manifest in 2018 met de visie voor een internet op publieke waarden, waaronder openheid, transparantie, verantwoordelijkheid, soevereiniteit en de mens centraal. Het manifest is sindsdien geborgd in de statuten van de stichting en kan alleen gewijzigd door goedkeuring van bestuur en partners. In 2024 wordt een update van het manifest verwacht waarbij o.a. ecologische duurzaamheid, diversiteit en inclusie mogelijk worden toegevoegd.

*Mastodon, opensourcesoftware om zelf een online sociaal netwerk te hosten. Het maakt gebruik van de ActivityPub-standaard, waardoor het naadloos met andere gelijksoortige sites kan communiceren. Het gehele netwerk van deze sites vormt samen een decentraal sociaal netwerk, dat ook wel de **Fediverse** genoemd wordt.*
Een Mastodon-site is te vergelijken met Twitter of Facebook, maar kent wel enkele belangrijke verschillen. Die sites zijn niet beperkt tot communiceren met gebruikers op

dezelfde site, en elke site wordt veelal onafhankelijk beheerd. Een Mastodonbericht wordt een toot genoemd. Het netwerk kreeg meer bekendheid na de overname van de gelijkaardige dienst Twitter door Elon Musk in 2022. Het leidde tot een sterke groei van Mastodon. Inmiddels hebben verschillende publieke organisaties in Nederland en daar buiten een mastodon server opgezet.

***Matomo**, vroeger: PiWik, een open source online statistieken tool waarmee website beheerders inzicht kunnen verkrijgen over bezoekers van hun site. Zie ook Plausible.*

***Mobilizon**, een ActivityPub gebaseerde event publicatie en registratie server die onderdeel uitmaakt van het Fediverse.*

***Nextcloud**, een opensource online suite aan samenwerk tools voor teams en organisaties, zoals bestandsbeheer, met modules voor agenda en takenbeheer, contacten, online formulieren etc. De nieuwste versie bezit ook serie AI functyionaliteiten om het zoeken en genereren van tekstdocumenten te faciliteren.*

*open source, letterlijk vertaald: **open bron,** betreft de praktijk die in productie en ontwikkeling vrije toegang geeft tot de bronmaterialen (de source) van het eindproduct. Het opensourcemodel staat toe dat verschillende agenda's en productiebenaderingen tegelijk worden gebruikt, in tegenstelling tot de meer gecentraliseerde ontwikkelmodellen die meestal gebruikt worden voor propriëtaire software. De samenwerkende ontwikkelaars kunnen daarbij behoorlijk zelfstandig werken, zonder te veel centrale sturing. Hierbij komen eindproducten en de daaraan ten grondslag liggende basismaterialen (bijvoorbeeld ontwerpen, beschrijvende documentatie en dergelijke), vrij ter beschikking voor het publiek.*

open source software, is computerprogrammatuur waarvan de gebruiker de licentie heeft om de broncode te bestuderen, aan te passen, te verbeteren, te verspreiden of te verkopen.

De ontwikkeling van opensourcesoftware komt vaak tot stand op publieke en gemeenschappelijke wijze, door samenwerking van individuele programmeurs, overheden en bedrijven.

open standaard, een standaard (norm) die publiekelijk beschikbaar is en waaraan verschillende gebruiksrechten zijn verbonden. De term wordt vooral gebruikt bij hard- en software, omdat juist daar ook veel gesloten standaarden worden gebruikt, waarbij men voor de inzage van de specificaties, een licentie dient aan te vragen.

Het doel van open standaarden is de interoperabiliteit (ook uitwisselbaarheid) tussen verschillende informatiesystemen of gegevensverzamelingen te vergroten en informatie vast te leggen in een toekomstvast formaat. Een neveneffect van open standaarden is meer keuzevrijheid in en daarmee minder kans op een vendor lock-in (afhankelijkheden van de leveranciers).
Het gebruik van open standaarden is onderdeel van het beleid van de Europese Commissie. Om standaardisatie binnen de Nederlandse overheid te bewerkstelligen is in 2006 het College en het Forum Standaardisatie ingesteld. De Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA), die ook door Forum en College werden uitgedragen, schrijft bij voorkeur open standaarden voor. Zie het Forum Standaardisatie voor een volledige definitie en voor een lijst verplichte en aanbevolen standaarden.

***publieke organisatie**, een maatschappelijke of overheidsorganisatie die een taakstelling heeft die het publiek belang dient en die daarom niet economische winst als doel heeft*

***PD-traject**, afkorting voor Professional Doctorate traject, is een praktisch gericht onderzoekstraject op het niveau van een Doctoraat (PhD). PublicSpaces is samen met de Hogeschool van Utrecht, de Universiteit van Utrecht en het Ministerie van Binnenlandse Zaken een PD positie gestart. Deze houdt zich bezig met het valideren van de transitiemethodieken voor een waardengedreven internet en draagt bij aan de verbetering van de methodieken die er binnen het netwerk gebruikt worden.*

***PeerTube**, een open source, gedecentraliseerd video hosting platform. Software om je eigen YouTube op te zetten. PeerTube servers maken onderdeel uit van het Fediverse door gebruik van het ActivityPub protocol. Zo is de PublicSpaces conferentie te volgen via en kunnen de sessies achteraf nabekeken worden op de eigen PeerTube server.*

***Plausible**, een open source online statistieken tool waarmee website beheerders inzicht kunnen verkrijgen over bezoekers van hun site. Zie ook Matomo.*

***PubHubs**, een decentraal sociale community netwerk, gebaseerd op publieke waarden. PubHubs staat voor Public Hubs. Het is opensource en transparant en beschermt gegevens van de deelnemers in het netwerk. PubHubs wil mensen in verbinding brengen, in verschillende hubs, sportclub, schoolklas, omroep, museum, bibliotheek, straat, buurt, of gemeente.*

***Transitieplan**, een beleidsplan van een organisatie om publieke waarden in de praktijk te brengen en daar waar dit (nog) niet mogelijk is uitleg te geven. Om dit in de praktijk te realiseren kan er gebruikt worden gemaakt van de Digitale Spoelkeuken en/of andere*

methodieken. Het formuleren en delen van deze plannen in het netwerk kan bijdragen aan samenwerking en kennisdelen met partners.

Vrije software, software die aan de gebruiker de vier vrijheden garandeert: 1) om deze te gebruiken voor elk doel; 2) om deze te bestuderen en aan te passen aan de eigen behoeften; 3) om deze te kopiëren en delen binnen de gemeentschap; en 4) om verbeteringen te publiceren. De term «vrije software» is voorloper van en kan gezien worden als synoniem voor «open source software». In angelsaksische landen is de laatste decennia de term «open source» meer in zwang geraakt.

***Waardengedreven organisatie**, een organisatie die sociale of publieke belangen in haar doelstellingen heeft, in tegenstelling tot winstgedreven organisaties.*

Werkagenda Waardengedreven Digitaliseren, een beleidsagenda ontwikkeld door het kabinet Rutte-IV inzake de digitale transitie binnen de Rijksoverheid en in de samenleving als geheel. Doel hiervan is om publieke waarden in de digitale transitie te borgen, het gesprek over waardengedreven digitalisering te faciliteren, en de bouwstenen van een waardengedreven digitale overheid te ontwikkelen.